

**2019 – ANUL TRIBUNIȘTILOR (XI): Acordul definitiv Gojdu! –
valahii, ca un roi de albine care fac mierea în crăpăturile stâncilor –
„opera înțelepciunii” și "Atlantida aromânilor"!**

**In șesuri locuiesc sclavii,
cei ce s-au supus turcilor**

**episcopul ortodox
al Ardealului
(1811-1845)
Vasile Moga**

**Blestem mare
s-aibă-n casă**

**Cari di limba
lui s-alașă**

**Moscopole
orașul oișerilor**

**Atlantida aromânilor
distrusă între 1769 - 1788**

**Acceptă lumina aceasta puțină ...
- tribunism - sămănătorism**

șagunism

Prin cultură la putere!

**Păunica și C-tin
Hagi Popp**
familia care a
construit comerțul
modern în
Țările Române

stema
VOSKOPOJA SIPAS GRAVURES SE VITIT 1742
MINISTRIA E KULTURES, RENISE DNE SPORTEVE
SNTATOR 1998

**Emanuil
Gojdu**

**2020
anul
omagial**

2019.EU

„Acordul definitiv privind problema Fundației Gojdu”, încheiat după “negociațiuni directe la Sibiu”, în perioada 1924-1930, apărea în Monitorul Oficial nr. 108 din 13 mai 1938; regele României “Carol al II-lea, Prin grația lui Dumnezeu și voința națională” ratifica “învoiala între România și Ungaria privitoare la lămurirea definitivă a afacerilor Fundațiunii Gojdu, semnată la București, 27 Octomvre 1937”. Prin acel Acord au convenit ca: «I. Ungaria va preda României, în cele treizeci de zile care vor urma intrării în vigoare a acordului de față, întregul patrimoniu al Fundațiunii Gojdu care se găsește pe teritoriul Ungariei, cu toate drepturile și obligațiunile aferente (...) II. În virtutea Acordului de față, Fundațiunea Gojdu se va bucura de toate drepturile unei persoane morale străine în Ungaria. III. Considerând că în urma stipulațiilor Acordului de față, Fundațiunea Gojdu va înceta să existe ca fundațiune ungară, și (...) cele două Părți Contractante au hotărît ca România să predea Ungariei, într-un timp de 30 de zile după intrarea în vigoare a Acordului de față, o sumă de pengo îndestulătoare pentru înființarea unei noi fundațiuni care va fi numită “Fundațiunea de burse de studii a românilor Greco-orientali din Ungaria” (...) IV. Acordul de față constituie ultima orînduire a afacerilor, privind Fundațiunea Gojdu (...) De asemenea supușii unguri de limbă română și de religie Greco-orientală nu vor putea reclama nimic nici împotriva Fundațiunii Gojdu, nici împotriva Statului ungar, în numele acestei

Fundațiuni. V. (...) Acordul va intra în vigoare 15 zile după schimbul ratificărilor. Făcut la București în două originale, la 27 octomvre 1937. I. Lapedatu, Aurel de Egry.» La Acord era atașată și **“Lista Bunurilor Fundațiunii Gojdu, care se găsesc pe teritor ungar”**: «I. Activ: I. Imobile: a) Clădirea Nr. 13, Kiraly utza Nr. 10.969 al cărții funciare a Ppestei, malul sting Nr. topografic 34200, b) Clădirea nr. 16, Dob utza Nr. (...); c) Clădirea nr. 8, Hollo utza Nr. (...) 2. Sume de bani (...) 3. Efecte (...) Titluri ale împrumutului ungar de război (...), 5. Arierate, 6. Obiecte felurite (...): II. Pasiv. (...) »

Al doilea tezaur după cel de la Moscova, ca valoare și însemnătate este pierdut? Detaliile acestui acord se cunosc, dar nu a fost pus în aplicare niciodată, de niciun guvern al Ungariei. Prin declararea anului **“2020 - Anul Omagial Gojdu”**, România poate relua toate demersurile privind recuperarea acestui tezaur, moștenirea unui român vizionar, care printr-o imensă generozitate a dorit să sprijine elita intelectualității române. Emanuil Gojdu reprezintă una din cele mai proeminente personalități ale comunității românești din Budapesta, ce face parte din galeria marilor personalități ale comunității aromâne, care au părăsit munții Pindului și s-au afirmat în capitalele imperiului.

Din această elită a aromânilor, alături de Emanuil Gojdu și prietenul său mitropolitul Andrei Șaguna, pot fi enumerați o pleiadă întreagă de personalități, remarcabile în toate domeniile. Toți erau originari din cel mai important centru al aromânilor, orașul cunoscut după numele aromânesc **Moscopole**, în traducere: **“orașul oierilor”** (în greacă - Moschopolis, macedoneană – Moskopole, sârbă – Moskopolje), azi un mic sătuc din sud-estul Albaniei, cunoscut sub numele albanez **Voskopojë** (Voskopoja). Situat în munții dintre Grecia și Albania, orașul era la 1760, cu 60.000 de locuitori, cel mai important din Balcani (după Constantinopol). În anii de glorie ai orașului Moscopole, Budapesta avea 54.200 locuitori, Bucureștiul doar 30.000, iar Atena numai 10.000 de suflete, în timp ce Constantinopol (actualul Istanbul) avea 570.000, Viena – 175.460, iar Veneția – 140.000. Zestrea orașului, construită în timp, era mare: 12.000 de case de piatră, 72 de biserici, bănci, prima tipografie din Balcani și universitatea “Noua Academie” (sau “Hellènikon Frontistèrion”, fondată la 1744). La 1770 apărea - la Moscopole - primul dicționar al celor 4 limbi balcanice moderne (greaca, albaneza, aromâna și bulgara), opera lui Daniel Moscopolites. Descrierile orașului situat la 1.150 metri înălțime, pe malul lacului Ohrid (o mare vlahă) îl prezintă ca pe un oraș modern, cu case cu etaj și verandă, având acoperișuri de țiglă și apă curentă și canalizare. O legendă păstrată cu grijă de toate generațiile relatează existența unui apeduct (acoperit cu ceramică) prin care curgea laptele proaspăt muls de la oi, până la centrul de prelucrare.

În lucrarea coordonată de istoricul aristocrat, Neagu Djuvara (aromân de origine), **„Aromânii-Istorie. Limbă. Destin.”**(1996), acesta își prezenta ascendența: «În epoca modernă, aromânii ne apar în principal grupați în jurul munților Pindului, cu ramificații în Thesalia, Epir și Albania. Dacă continuau să crească mari turme de oi, se îndeletniceau de asemenea și cu comerțul și industria, iar târgurile lor erau din cele mai prospere din Balcani, unele devenind chiar importante centre de artizanat și de comerț. La începutul secolului al XIX-lea, Pouqueville – comparând într-un mod avantajos așezările lor cu cele ale turcilor și albanezilor – va spune despre **„valahi” că sunt ca un roi de albine care fac mierea în crăpăturile stâncilor.** (...) În cântecul lui Floros (...) datat de Legrand din 1750, (...) soția lui Floros, în timp ce-i pansa rănila, îl mustră fiindcă a coborât din

munți: „Nu ți-am mai spus o dată, Floros, nu ți-am spus de trei și cinci ori că **ți-e bine în munți** (...) **În șesuri locuiesc sclavii, cei ce s-au supus turcilor**; în munți însă stau armatolii, armatolii și clephtii” ... (Legrand, 1874: 87) Aceasta fiind ambianța printre muntenii din nordul Greciei, **nu este de mirare că Veneția să se fi dus să recruteze aliați printre ei.**» (sursa: cap. „**Diaspora aromână în sec. XVIII și XIX**”)

Aurul și bogăția vlahilor din Moscopole, au făcut vestită cetatea din Balcani, generând invidie, dar și o campanie fanatică de jafuri ale bandelor otomane. Într-o campanie de numai două decenii (între 1769 – 1788), trupele albanezilor musulmani (conduși de Ali Pașa) au reușit să distrugă complet localitatea, căzând pradă flăcărilor renumite biblioteci și biserici ortodoxe. Marele exod a creat mișcarea națională aromânească, emigrația spre marile capitale europene aducându-i în contact cu românii transilvăneni din imperiu și ajungând înfocați apărători ai drepturilor acestora. Moștenind toate legendele orașului Moscopole – supranumit și „**Atlantida aromânilor**” – ei au dus mai departe „**opera înțelepciunii**” prin învățăturile ce îndemneau la învățarea limbii materne: «Acceptă lumina aceasta puțină, spre folosul copiilor noștri, căci cred că de mult îți era dor să vezi acest început pentru neamul nostru, ca ușor să priceapă copiii aceea ce cu pierdere de multă vreme și cu greutate o pricep în altă limbă» (Constantin Ucuță). Aromânii nu uită versurile vechiului cântec: “**Blestem mare s-aibă-n casă/ Cari di limba lui s-alasă**”. Câți sibieni mai știu că în cimitirul “bisericii din Groapă” se păstrează mormintele (monumente istorice) ale primilor aromâni ajunși în Sibiu: **Meletie** (ultimul paroh al Capelei Grecești), **Hagi Constantin Popp** (d. 1808) – ctitorul bisericii, și primul episcop ortodox român, **Vasile Moga** (1774, Sebeș-1845), numit de împăratul Austriei, la 1810. Păstorind Transilvania ortodoxă (34 de ani), episcopul Vasile Moga făcea parte dintr-o lungă serie, formată din 22 de clerici, înscriindu-se în linia maternă a marelui filozof Lucian Blaga. Născut la Lancrăm (1895), Blaga a urmat teologia la Sibiu și Oradea (licența în 1917), recunoscându-și originea aromână în memoriile sale: “**Hronicul și cântecul vârstelor**”, apărute postum, în 1965.

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<http://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2018-anul-tribunistilor-xi-acordul-definitiv-gojdu-valahii-ca-un-roi-de-albine-care-fac-mierea-in-crapaturile-stancilor-opera-intelepciunii-si-atlantida-aromanilor-142507.html>

În: Tribuna, 17 martie 2019